



การประกอบสร้างพื้นที่และภาพตัวแทนผู้หญิงในคริสต์ศตวรรษที่ 21 กับการถอดรหัสความหมายของผู้หญิงไทยผ่านภาพยนตร์ฮอลลีวูด

The Construction of 21st Century's Women Spaces And Representation
Together with Decoding the Meaning of Thai Women via Hollywood Films.

วิจารณ์ฐานะญา จีปนัญญาญจน์. คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

จิตรภรณ์ สุทธิวรเศรษฐ์. คณะนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมจัดการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

Jenutchaya Jeranutkan, Faculty of Arts, Ubonratchathani University.

Jitraporn Sutthseth, Faculty of Communication Arts and Innovation,

National Institute of Development Administration.

Email: jenutchaya.j@gmail.com, jitraporn.s@gmail.com

Received: 12 November 2021 ; Revised: 12 November 2021 ; Accepted: 26 November 2021

บทคัดย่อ

งานวิจัย “การประกอบสร้างพื้นที่และภาพตัวแทนผู้หญิงในคริสต์ศตวรรษที่ 21 กับการถอดรหัสความหมายของสตรีไทยผ่านภาพยนตร์ฮอลลีวูด” มีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ 1) ศึกษาการประกอบสร้างพื้นที่ของผู้หญิงในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ผ่านการเล่าเรื่องของภาพยนตร์ฮอลลีวูด (2) ศึกษาลักษณะการนำเสนอภาพตัวแทนความเป็นผู้หญิงในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ที่ปรากฏในภาพยนตร์ฮอลลีวูดว่ามีลักษณะเป็นเช่นไร (3) ศึกษาการอ่านความหมายของผู้รับสารที่เป็นผู้หญิงไทยเกี่ยวกับความเป็นผู้หญิงในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ที่ถูกส่งผ่านมาจากภาพยนตร์ฮอลลีวูดโดยศึกษากวีวิเคราะห์เนื้อหาจากกลุ่มตัวอย่างภาพยนตร์ ที่ออกฉายในช่วงปี ค.ศ. 2001-2017 จำนวน 12 เรื่อง ผลการศึกษาพบว่า การนำเสนอภาพผู้หญิงกับผู้ชายที่อยู่ร่วมกัน อันที่คุกรักหรือสามีภรรยาของภาพยนตร์ในคริสต์ศตวรรษที่ 21 จะมีการประกอบสร้างพื้นที่ส่วนตัวให้ผู้หญิงมีอำนาจต่อรองเท่าเทียมกันกับผู้ชาย และนำเสนอว่าผู้หญิงมีแนวโน้มไม่ทำอาหาร ส่วนในเรื่องอำนาจต่อรองของหญิง ส่วนใหญ่ผู้หญิงมีอำนาจเหนือชีวิตและร่างกายตนเองโดยสมบูรณ์ ส่วนเรื่องความสัมพันธ์ทางเพศ

ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของความทุกข์ความพอใจส่วนตัวของผู้หญิงเอง และไม่ได้ยึดติดกับพรหมจรรย์สำหรับการประกอบสร้างพื้นที่ทางสังคมของผู้หญิง ภาพยนตร์ส่วนใหญ่นำเสนออำนาจของผู้หญิงที่อยู่เหนือผู้ชาย ทั้งความเป็นผู้นำในสังคม และการทำงาน เริ่มมีการประกอบสร้างพื้นที่ใหม่ๆ เชิงสังคมให้ผู้หญิงเป็นทางเลือกมากขึ้น ที่สำคัญพบว่าผู้หญิงในคริสต์ศตวรรษที่ 21 มีการต่อรองและช่วงชิงพื้นที่เชิงสังคมได้มากกว่าเดิม แม้ในสังคมที่มีวัฒนธรรมกระแสหลักสนับสนุนให้ผู้ชายเป็นใหญ่ ก็จะมีการสร้างวัฒนธรรมย่อยโดยเพศหญิงขึ้นมาต่อต้าน

ส่วนเรื่องของการประกอบสร้างภาพตัวแทนของผู้หญิงพบว่า ภาพยนตร์ฮอลลีวูดในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ได้นำเสนอภาพตัวแทนความเป็นผู้หญิงส่วนใหญ่ที่ตรงกันคือ ความสวย รูปร่างดีที่ค่อนข้างไปทางผอม

มีความเป็นตัวของตัวเอง มั่นใจ เป็นผู้นำ กล้าหาญ กล้าพูด กล้าแสดงออก มีน้ำใจ ศรัทธาในตัวเอง ส่วนเรื่องของความสามารถ ต้องเป็นผู้หญิงที่เก่ง มีเป้าหมายชัดเจน มีความมุ่งมั่น ไม่ย่อท้อ อดทน เป็นนักสู้ และมีความพยายาม สำหรับการอ่านความหมายของผู้รับสารที่เป็นผู้หญิงไทย เกี่ยวกับความเป็นผู้หญิงในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ที่ถูกส่งผ่านมาจากภาพยนตร์ฮอลลีวูดพบว่า ผู้ชมอ่านความหมายได้สอดคล้องกับผู้สร้างภาพยนตร์ ทั้งยังรู้เท่าทันอุดมการณ์ที่แฝงมากับภาพยนตร์อีกด้วย **คำสำคัญ :** พื้นที่ของผู้หญิง, การประกอบสร้างพื้นที่ของผู้หญิง, ภาพตัวแทนความเป็นผู้หญิง,

Abstract

This study has three main objectives: (1) To study the construction of women’s space in the 21st Century through Hollywood films, (2) To study the representation of women’s images in the 21st Century through Hollywood films, and (3) To study how Thai women decode the meaning of women represented of women’s images in the 21st Century through Hollywood films. Content analysis was conducted on 12 Hollywood films screened during 2001-2017, namely Legally Blonde, Charlie’s Angels: Full Throttle, Million Dollar Baby, The Devil Wears Prada, Wanted, the Blind Side, the Twilight Saga: Eclipse, Zero Dark Thirty, The Hunger Games: Catching Fire, Begin Again, Room, and Wonder Woman (2017).

The findings show that for the couple relationship, the studied films in the 21st-century construct women’s personal spaces with negotiated power to be equal to men. A tendency of women who do not cook is also presented. Most women are found to have power over their bodies completely, except in “the Devil Wears Prada,” in which the social value of slim women has power over women, leading them to lose their weight. Besides, most women perceive sexual relations as their happiness and pleasure and do not adhere to the value of celibacy.

Regarding the construction of women’s social space, most films present women’s power over men as a leader in society and their work. Moreover, the construction of new social spaces as women’s alternatives is found increasingly. Importantly, women in the 21st century negotiate and seize more social spaces. Even in the patriarchal society, sub-cultures are created by women to oppose the great traditional culture of the society. Other interesting issues found commonly in many films are the gigantic mobilizing power of motherhood, the perception of marriage as a major part of women’s lives, and beauty with a good personality as a kind of women’s power.

Furthermore, the representation of women found mostly in Hollywood films in the 21st century is women’s beauty with a slim figure, despite an introduction of a plump heroine and Asian beauty in some films. The most presented characteristics of women are being themselves, self-confidence, leadership, bravery, extroversion, generosity, and faith in themselves, while the capable women are also presented with their clear goal, strong determination, persistence, patience, and being a fighter, including great endeavor.

From analyzing the decoding of the viewers who are Thai female receivers on the femininity in the 21st century through Hollywood films, it is found that mostly they have a dominant or preferred reading as intended by the filmmakers, and can also catch up with the latent ideologies presented in the films as well.

Keywords : women’s space, the construction of women’s space, the representation of women’s images

บทนำ

“พลันที่ภาพเคลื่อนไหวปรากฏบนผืนผ้าสีขาว นอกจากเสียงหัวเราะ ความสนุกสนาน ความตื่นเต้น ความหวาดกลัว และความเศร้าจะฉายขึ้นบนหน้าของมวลหมู่ผู้ชมหนึ่งแล้ว นักวิชาการด้านภาพยนตร์ยังเสนอว่ามนต์มายาแห่งหนึ่งยังเป็นเครื่องมืออันเยี่ยมยอดที่ช่วยหล่อหลอมอุดมการณ์บางอย่างให้กับผู้ชมอย่างไม่รู้เนื้อรู้ตัว” (กัจจ หลุยยะพงศ์ และ สมสุข หินวิมาน, 2552)

สืบเนื่องจากผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าภาพยนตร์เป็นพื้นที่ที่ทั้งประกอบสร้าง และสร้างภาพตัวแทนความเป็นผู้หญิงซึ่งมักจะเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย โดยผู้หญิงในอดีตมักเป็นผู้หญิงที่อยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือน พื้นที่ของผู้หญิงมักจะอยู่ในบ้าน ในครัว อยู่ภายใต้การปกป้อง ขณะเดียวกันก็ถูกกดขี่จากเพศชาย แล้วแต่สังคมจะชี้นำอย่างผู้หญิงจากภาพยนตร์เรื่อง Titanic ที่จัดฉายในปี 1997 (พ.ศ.2540) เป็นเรื่องราวย้อนยุคไปในปี ค.ศ.1912 จะเห็นได้ว่า โรส เดวิท บูเกตเตอร์ นางเอกของเรื่อง ซึ่งเป็นสาวงามจากครอบครัวชนชั้นสูง เธอถูกกำหนดชีวิตจากแม่ของเธอ ที่ต้องการบังคับให้แต่งงานกับคู่หมั้นหนุ่มชื่อ เซลดอน นาธาน ฮ็อคลีย์ มหาเศรษฐีผู้เห็นแก่ตัว ทั้งแม่และคู่หมั้นของเธอต่างก็บังคับให้เธอใช้ชีวิตตามแบบแผนที่ตั้งค้มกำหนดว่าสตรีสูงศักดิ์ควรแต่งกับบุรุษผู้เพียบพร้อมเสมอกัน ในภาพยนตร์นำเสนอภาพของผู้หญิงที่ถูกกดขี่ตั้งแต่การแต่งตัว ทั้งนี้คนชั้นสูงในศตวรรษที่ 19 นิยมให้ผู้หญิงสวมเคอะ คอร์เซ็ท (The Corset) ซึ่งเป็นเสื้อยกทรงรัดรูปของผู้หญิง โดยจะรัดช่วงลำตัว ให้สะโพกและหน้าอกดูเข้ารูปเข้าทรงขึ้น เนื่องจากในสมัยนั้นนิยมให้สตรีมีเอวคอดกิ่ว และอกตั้ง คอร์เซ็ทจึงถูกประดิษฐ์ขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าว แม้จะก่อให้เกิดความเจ็บปวดก็ตาม

นอกเหนือจากการแต่งตัวที่ถือเป็นตัวอย่างของการถูกกดขี่ที่เป็นรูปธรรมชัดเจนแล้ว ผู้หญิงยังไม่อาจเลือกคู่ครองได้ตามใจ และต้องทำตามคำสั่งฝ่ายชาย ปฏิบัติตัวอยู่ในกรอบมารยาททางอย่างสตรี โดยเฉพาะเวลาเข้าสังคม ซึ่งเมื่อนางเอกของเรื่องพบกับ แจ็ค ดอร์สัน ชายหนุ่มยากไร้ ผู้ทำให้เธอรู้สึกมีชีวิตชีวา ด้วยการพาเธอไปทำความรู้จักกับการใช้ชีวิตที่เป็นอิสระ ในภาพยนตร์ได้นำเสนอฉากที่พระเอกของเรื่องสอนนางเอกให้ขากเสมหะ ซึ่งแน่นอนว่าเธอไม่เคยทำ นั่นเป็นหนึ่งในฉากเชิงสัญลักษณ์ที่ราวกับเป็นการปลดปล่อยเธอสู่อิสระภาพอย่างแท้จริง

อีกหนึ่งตัวอย่างจากภาพยนตร์ในยุค 80 คือภาพยนตร์เรื่อง Working Girl (1988) ซึ่งเป็นภาพยนตร์ร่วมสมัยที่พื้นที่ของผู้หญิงยุคนั้นจะเริ่มขยายจากในครัวในบ้าน สู่นอกบ้านมากขึ้น ด้วยการออกไปทำงาน แต่งานที่ได้รับก็ยังเป็นงานที่เป็นรองจากผู้ชายอยู่ดี อย่างตัวละครที่เป็นนางเอกในเรื่องนี้ เทล แม็คกิล เลขาธิการสาวที่ทำงานเก่ง แต่ไม่เคยได้รับมอบหมายให้จับงานใหญ่ แม้เธอจะมีความสามารถ จนโอกาสมาถึงเธอเมื่อเจ้านายประสบอุบัติเหตุต้องเข้ารักษาตัวในโรงพยาบาล เธอจึงได้มีโอกาสในการใช้ความสามารถของเธอในที่สุด จากโครงเรื่องจะเห็นได้ว่า การต่อสู้ในหน้าที่การงานของเธอ อุปสรรคไม่ได้อยู่ที่ความสามารถ แต่เป็นเรื่องเพศต่างหาก

ยังมีภาพยนตร์อีกหลายเรื่องที่ตั้งสะท้อนให้เห็นความเป็นผู้หญิงในยุคสมัยที่ผ่านมา และขณะเดียวกับที่สะท้อนก็ทำหน้าที่ประกอบสร้างพื้นที่ของผู้หญิงที่ผู้สร้างต้องการเห็นให้เป็นตัวอย่างกับผู้หญิงในแต่ละยุคด้วยเช่นกัน ยกตัวอย่างเช่นเรื่อง Titanic ที่กล่าวไปแล้วนั้น แม้จะสะท้อนภาพความเป็นผู้หญิงที่ถูกกดขี่ แต่ก็พยายามประกอบสร้างพื้นที่ใหม่ๆที่เป็นอิสระให้ผู้หญิงได้เลือกใช้เป็นแนวทาง ส่วนเรื่อง Working Girl ก็ได้สะท้อนให้เห็นภาพผู้หญิงทำงานนอกบ้านในยุค 80 ที่เริ่มมีให้เห็นกันมากขึ้น แต่โดยส่วนใหญ่ผู้หญิงมักจะได้ประกอบอาชีพบางอาชีพ ในขณะที่ยังถูกกีดกันจากบางอาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเป็นหัวหน้างาน แต่ก็เช่นเดียวกัน ภาพยนตร์ได้ประกอบสร้างพื้นที่ทางเลือกให้กับผู้หญิงด้วยการนำเสนอภาพของผู้หญิงเก่งที่สามารถประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานได้ไม่เฉพาะผู้ชาย

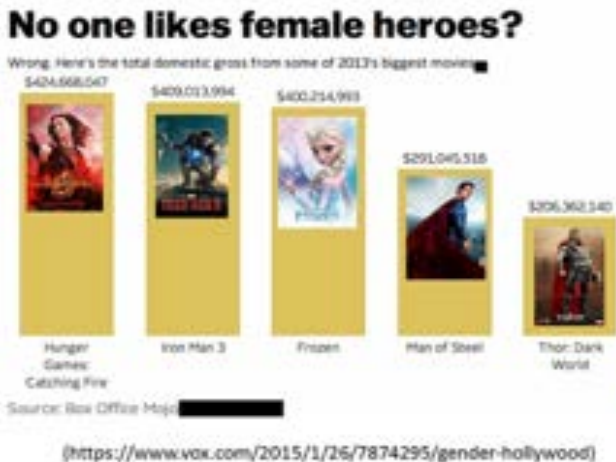
ครั้นถึงยุค คริสต์ศตวรรษที่ 21 ผู้หญิงเริ่มปรากฏภายในอาชีพที่เมื่อก่อนต่างก็สงวนไว้สำหรับผู้ชายมากขึ้น อาทิ อาชีพนักบิน อาชีพตำรวจ หรือแม้แต่นักบินอวกาศ เป็นต้น อย่างภาพยนตร์เรื่อง Gravity (2013) นักบินอวกาศที่รอดชีวิตก็เป็นผู้หญิง ส่วนเรื่อง Martian (2015) ที่แม้ตัวละครหลักจะไม่ใช่นักบินอวกาศ แต่ก็ได้นำเสนอภาพผู้หญิงในฐานะหัวหน้านักบินอวกาศที่ทั้งแกร่งและมีความเสียสละ และที่น่าสนใจไปกว่าคือ

เทพนิยายที่เป็นตำนานเล่าขานกันมานมนานอย่าง สโนไวท์ ตัวละครเจ้าหญิงสโนไวท์ที่ปรากฏในเรื่อง Snow White and the Huntsman (2012) กลับถูกพลิกบทบาทให้จับดาบ ซีม้า เป็นผู้นำทัพ ส่วนเรื่อง Beauty and the Beast (2017) แม้ใจมงามในเทพนิยายก็ถูกเปลี่ยนให้เป็นหญิงสาวที่มีความแปลก เป็นตัวของตัวเอง โดยเป็นผู้หญิงที่รักการอ่านหนังสือมาก จนถูกใครต่อใครมองว่าเป็นตัวประหลาด อีกทั้งเธอยังเป็นผู้หญิงที่ไม่ยอมแพ้ ที่ล้าคัญ fearless (การปราศจากความกลัว) กลับเป็นคุณสมบัติหลักของเธอที่ภาพยนตร์มุ่งนำเสนอเป็นแนวคิดหลักของเรื่อง ซึ่งภาพของเธอถูกนำเสนอออกมาจนอาจเรียกได้ว่าดูแกร่งกว่าเจ้าชายอสูรเสียอีก

และที่ไม่อาจเว้นจะกล่าวถึง คือตัวละคร Wonder Woman ที่ถูกเขียนไว้ในนิตยสาร Filmmax นิตยสารเกี่ยวกับภาพยนตร์ ภายใต้ชื่อบทความ Rise Of The Feminist Heroine (กฤษฏีกา ไชยศรี, 2560) ว่าเธอได้กลายเป็นไอคอนหรือต้นแบบของผู้หญิงยุคใหม่ กฤษฏีกา ไชยศรี เจ้าของบทความยังได้กล่าวเน้นย้ำว่าตัวละคร Wonder Woman มีนัยยะสำคัญที่บ่งถึงขบวนการสิทธิสตรีว่ายังคงเคลื่อนไหวไม่หยุด หากยังเคลื่อนไหวผ่านภาพยนตร์ซึ่งเป็นที่ชื่นชอบของอิทธิพล ที่สามารถนำพาอุดมการณ์ด้านสตรีก้าวข้ามเขตแดนไปได้ทั่วโลก

และเมื่อ Wonder Woman ออกฉาย และได้รับการต้อนรับอย่างอบอุ่นทั้งในแง่คำวิจารณ์หรือแม้แต่ตัวเลขรายได้ที่เกินความคาดหมาย จึงนำมาสู่การตั้งคำถามจากหลายฝ่ายว่า เป็นไปได้หรือไม่ว่า Wonder Woman อาจเป็นสัญญาณว่าคนดูอยากเห็นผู้หญิงบนแผ่นฟิล์มมากขึ้น ท่ามกลางความขัดแย้งในฮอลลีวูดเองในช่วงที่ผ่านมา กับทัศนคติที่ว่า ภาพยนตร์ที่มีซูเปอร์ฮีโร่เป็นผู้หญิงนั้นขายไม่ได้ ซึ่งแน่นอนว่าทัศนคติดังกล่าวกำลังย้อนแย้งกับผลตอบรับบนตารางบ็อกออฟฟิศ ที่ตัวเลขรายได้เทให้กับภาพยนตร์ที่มีตัวละครนำเป็นผู้หญิง ไม่ใช่แต่เพียง Wonder Woman แต่รวมถึงภาพยนตร์ก่อนหน้าหลายต่อหลายเรื่องที่มีตัวละครนำภาพยนตร์ซูเปอร์ฮีโร่ชาย

ภาพเปรียบเทียบรายได้ภาพยนตร์ที่มีตัวละครนำเป็นผู้หญิงและผู้ชาย



ภาพประกอบจาก <https://www.vox.com/2015/1/26/7874295/gender-hollywood>

ทั้งนี้ข้อมูลจากบทความ Rise of the feminist heroine ในนิตยสาร Filmax (กฤษฏีกา ไชยศรี, 2560) ยังได้กล่าวถึงถ้อยแถลงของ กลอเรีย สไตเนม นักสิทธิสตรีหญิงซึ่งเคยนำวันเดอรัวแมน ขึ้นปกนิตยสาร Ms. ฉบับปฐมฤกษ์ในปี 1972 ด้วยความศรัทธาว่า วันเดอรัวแมนคือนักสู้สิทธิสตรีตัวจริง ทั้งยังเป็นสัญลักษณ์ของคุณค่าของความเป็นหญิงที่นักสิทธิสตรีหลายคนพยายามผลักดันให้เกิดขึ้นในกระแสสังคม ไม่ว่าจะเป็นความเข้มแข็ง การพึ่งพาตัวเองของผู้หญิง ความเป็นพี่หรือน้องสาว การสนับสนุนในหมู่ผู้หญิงด้วยกันเอง ความสงบสุข หรือความเคารพในฐานะการเป็นมนุษย์ ทั้งการลดความอหังการของ “ความเป็นชาย” และความเชื่อที่ว่าความรุนแรงคือหนทางแห่งการแก้ปัญหา นั้นเป็นอุดมการณ์เกี่ยวกับผู้หญิงที่กำลังถูกประกอบสร้างขึ้น แล้วบอกเล่าผ่านสื่อภาพยนตร์ จึงทำให้นักศึกษาว่า โดยภาพรวมของภาพยนตร์ในยุคคริสต์ศตวรรษที่ 21 พยายามประกอบสร้างพื้นที่ของผู้หญิงและภาพแทนความเป็นผู้หญิงส่วนใหญ่ไปในทิศทางใด และผู้หญิงไทยที่ชมภาพยนตร์ได้ถอดรหัสความหมายรวมถึงรับรู้อุดมการณ์เกี่ยวกับผู้หญิงที่กำลังถูกประกอบสร้างขึ้น และบอกเล่าผ่านสื่อภาพยนตร์อย่างไร เพื่อที่ในอนาคตผู้สร้างภาพยนตร์ในฐานะสื่อผู้มีส่วนในการส่งผ่านอุดมการณ์เกี่ยวกับผู้หญิงจะได้ต่อยอดสิ่งที่ภาพยนตร์ในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ได้ปูพื้นฐานเอาไว้ อีกทั้งกลุ่มสตรีนิยมจะได้อ่านการใช้ภาพยนตร์เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนและปฏิรูปความเป็นผู้หญิงอย่างไรต่อไป

นี่จึงเป็นที่มาของการศึกษาเรื่อง “การประกอบสร้างพื้นที่และภาพตัวแทนผู้หญิงในคริสต์ศตวรรษที่ 21 กับการถอดรหัสความหมายของสตรีไทยผ่านภาพยนตร์ฮอลลีวูด”

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อทำการศึกษาการประกอบสร้างพื้นที่ของผู้หญิงในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ผ่านการเล่าเรื่องของภาพยนตร์ฮอลลีวูด
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ถึงการนำเสนอภาพตัวแทนความเป็นผู้หญิงในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ที่ปรากฏในภาพยนตร์ฮอลลีวูดว่ามีลักษณะเป็นเช่นไร
3. เพื่อวิเคราะห์ถึงการอ่านความหมายของผู้รับสารที่เป็นผู้หญิงไทยเกี่ยวกับความเป็นผู้หญิงในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ที่ถูกส่งผ่านมาจากภาพยนตร์ฮอลลีวูด

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. พื้นที่ของผู้หญิง หมายถึง รูปแบบการใช้ชีวิตในพื้นที่ต่างๆ ของผู้หญิง ซึ่งได้แก่ “พื้นที่ชีวิตส่วนตัว” และ “พื้นที่เชิงบทบาทหน้าที่ทางสังคม” โดยกลุ่มสิทธิสตรี (Feminist) พบว่ามีการแยก “ที่บ้าน” กับ “สาธารณะ” ออกจากกัน (กาญจนา แก้วเทพ, 2543) อันเป็นที่มาของขอบเขตพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่เชิงบทบาทหน้าที่ทางสังคม ดังนี้

พื้นที่ส่วนตัว

ทั้งนี้พื้นที่ภายในขอบเขตอาณาบริเวณบ้านทั้งหมด คือ พื้นที่ส่วนตัวในความหมายเชิงรูปธรรม ในขณะที่ความหมายในแง่นามธรรม หมายถึงตั้งแต่ในบ้าน ตลอดจนถึงชีวิตทางเพศด้วย สอดคล้องกับความคิดของนักคิดยุคหลังสมัยใหม่ (Post-modernism) อย่าง M. Foucault ซึ่งสนใจแนวคิดเรื่องอำนาจว่าคนทุกคนเกี่ยวข้องกับอำนาจอยู่เสมอ ไม่ในฐานะ “ผู้ใช้” ก็ในฐานะ “ผู้ถูกใช้” (กาญจนา แก้วเทพ, 2554) และพื้นที่ที่ Foucault สนใจการใช้อำนาจ “ร่างกาย” (body) ของผู้หญิง อันเป็นพื้นที่ที่มองเห็นได้ชัดเจนในประเด็นของการมีอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันต่อ “ร่างกาย” ระหว่างชายและหญิง เห็นได้จาก การรัดท้าวตั้งแต่อดีต มาจนถึงการบังคับให้ร่างกายอ่อนพอมตามที่มีอำนาจในสังคมต้องการ หรือแม้แต่สิทธิในการใช้ร่างกายของผู้หญิง ซึ่งอุดมการณ์อนุรักษนิยมได้ใช้อำนาจควบคุมแทนเจ้าของร่างกายด้วยค่านิยมเรื่องการรักษาพรหมจรรย์ เป็นต้น

ดังนั้นแล้วพื้นที่ชีวิตส่วนตัวของผู้หญิงที่ผู้วิจัยจะศึกษา จึงหมายรวมถึงแต่ในบ้าน ตลอดจนพื้นที่บนเรือนร่าง อันหมายรวมถึงชีวิตทางเพศด้วย

พื้นที่เชิงบทบาทหน้าที่ทางสังคม

สำหรับพื้นที่สาธารณะในความหมายเชิงรูปธรรม (กาญจนา แก้วเทพ, 2543) คือ พื้นที่นอกบริเวณบ้านออกไป เป็นโลกนอกรับบ้านซึ่งยังมีความหมายในแง่นามธรรม คือ หมายรวมถึงที่ทำงาน ชีวิตทางเศรษฐกิจ การเมือง ศาสนา ซึ่งผู้วิจัยเห็นควรเรียกว่าเป็น พื้นที่เชิงบทบาทหน้าที่ทางสังคม

2. ผู้หญิงในคริสต์ศตวรรษที่ 21 หมายถึง ผู้หญิงที่อยู่ในช่วงสมัย ตั้งแต่ ค.ศ. 2001 – 2017 หรือ ตั้งแต่ พ.ศ. 2544 – 2560

3. การประกอบสร้างพื้นที่ของผู้หญิง หมายถึง การสร้างความหมายและตัวตนของผู้หญิงในแต่ละพื้นที่ ที่ปรากฏในสื่อภาพยนตร์

4. ภาพตัวแทนความเป็นผู้หญิง หมายถึง ภาพของผู้หญิงในยุค ปี ค.ศ. 2001 – 2017 หรือปี พ.ศ. 2544 – 2560 ที่เป็นผลลัพธ์ของการถูกประกอบสร้างในภาพยนตร์ ทั้งลักษณะรูปร่างทางกายภาพ (Physical body) และรูปร่างทางสังคม (Social body) อาทิ ความเชิดชวี่ น่าเคารพบูชา น่าทะนุถนอม มีไว้รองรับความรุนแรง ทศนคติต่อตนเอง ทศนคติต่อความสัมพันธ์หญิงชาย ทศนคติต่อสังคม คุณค่า ค่านิยม ความเชื่อต่างๆ ตลอดจนอุดมการณ์ทางเพศ และบทบาทของผู้หญิงตั้งแต่ระดับครอบครัวจนถึงระดับสังคม

5. ภาพยนตร์ฮอลลีวูด หมายถึง ภาพยนตร์ของอเมริกาที่ผลิตภาพยนตร์เป็นอุตสาหกรรม ซึ่งปัจจุบันรู้จักกันทั่วไปว่า ฮอลลีวูด (Hollywood) มีสถานที่ตั้งหลักนั้นอยู่ในนครลอสแอนเจลิส รัฐแคลิฟอร์เนียของสหรัฐฯ

6. การถอดรหัสความหมาย หมายถึง การตีความหมายของผู้รับสารเกี่ยวกับความเป็นผู้หญิงที่พบใน ภาพยนตร์ ว่าผู้ส่งสารซึ่งในที่นี้ก็คือผู้สร้างภาพยนตร์ ต้องการจะสื่ออะไร โดยอาจมองเข้าไปถึงความตั้งใจของผู้ส่งสารว่า ตั้งใจสื่ออารมณ์ ความรู้สึก อุดมการณ์ ค่านิยม ความคิด ความเห็น และความหมาย ฯลฯ เกี่ยวกับความเป็นผู้หญิงอย่างไร ซึ่งไม่จำเป็นต้องตรงกับความหมายของสารที่ผู้สร้างภาพยนตร์ต้องการสื่อ

7. ผู้หญิงไทย คือ ผู้หญิงไทยในยุคคริสต์ศตวรรษที่ 21 ซึ่งเคยใช้เวลาว่างไปกับกรเข้าชมภาพยนตร์ ฮอลลีวูดในโรงหรือในรูปของหนังแผ่น โดยเลือกแบบเจาะจงบนแนวทางการศึกษาผู้รับสารตามคุณสมบัติของประชากร (Demographic categories) ให้มีอาชีพ วัย ระดับการศึกษา รายได้และภูมิภาคที่แตกต่างกัน จำนวนทั้งสิ้น 12 กลุ่มๆ ละ 12 คน รวม 74 คน (เนื่องจากมีผู้เข้าร่วมโพกัสกรุปบางคนเพื่อดูภาพยนตร์หลายเรื่อง)

ขอบเขตการศึกษาและระเบียบวิธีวิจัย

1. ศึกษาเบื้องหลังภาพยนตร์ ตลอดจนบทวิจารณ์จากเอกสารหรือบทความทางอินเทอร์เน็ต เพื่อประกอบการวิเคราะห์ภาพยนตร์แต่ละเรื่อง

2. ศึกษาภาพยนตร์ฮอลลีวูดที่มีตัวละครหลักเป็นผู้หญิง ที่ไม่ใช่ภาพยนตร์ย้อนยุค โดยไม่จำกัดว่าต้องเป็นภาพยนตร์ตระกูลใดเป็นการเฉพาะ

3. จากสื่อทีวีหรืออินเทอร์เน็ต จำนวนทั้งสิ้น 12 เรื่อง ที่เข้าฉายในประเทศไทย ตั้งแต่ วันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 2001 – 8 มิถุนายน 2017 หรือ ตั้งแต่ วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2544 – 8 มิถุนายน 2560 โดยคัดเฉพาะภาพยนตร์ที่ทำรายได้ในลำดับต้นๆของแต่ละปี เมื่อเทียบกับภาพยนตร์ที่มีตัวละครหลักเป็นผู้หญิงด้วยกัน และเฉลี่ยให้มีสัดส่วนตระกูลภาพยนตร์ที่หลากหลาย จากทั้งหมด 17 ปี เลือกมาจำนวนทั้งสิ้น 8 เรื่อง และเลือกภาพยนตร์ที่มีชื่อเข้าชิงรางวัลออสการ์สาขาภาพยนตร์ยอดเยี่ยมในแต่ละปี โดยคัดเฉพาะเรื่องที่มีตัวละครหลักเป็นผู้หญิง 4 เรื่อง เนื่องจากตลอด 17 ปี นับจากปี ค.ศ. 2001-2017 พบว่ามีภาพยนตร์ที่

เข้าชิงรางวัลออสการ์ที่มีตัวละครหลักเป็นผู้หญิงมีทั้งหมดเพียงแค่ 10 เรื่อง รวมภาพยนตร์ที่จะศึกษาทั้งหมด 12 เรื่อง ได้แก่ Legally Blonde, Charlie's Angels: Full Throttle, Million Dollar Baby, The Devil Wears Prada, Wanted, The Blind Side, The Twilight Saga : Eclipse, Zero Dark Thirty, The Hunger Games : Catching Fire, Begin Again, Room, Wonder Woman (2017)

4. ศึกษาผู้รับสารที่เป็นผู้หญิงไทยในฐานะผู้ชมภาพยนตร์ โดยมีลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่แตกต่างคละเคล้ากัน ด้วยวิธีสัมภาษณ์กลุ่มเจาะจง (Focus Group Interview) 12 กลุ่ม ซึ่งรับชมกลุ่มละเรื่อง จำนวน 12 คนต่อกลุ่ม รวม 74 คน (เนื่องจากมีผู้เข้าร่วมโฟกัสกรุปบางคนเพื่อดูภาพยนตร์หลายเรื่อง)

แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัย

1. ทฤษฎีการประกอบสร้างความจริงทางสังคม (Construction of Social Reality) โดย Peter Ludwig Berger นักสังคมวิทยาชาวอเมริกัน และ Thomas Luckmann นักสังคมวิทยาชาวอเมริกัน-ออสเตรเลียน เป็นกรอบในการวิเคราะห์ว่าผู้สร้างภาพยนตร์ประกอบสร้างความหมายของ “ความเป็นจริง” ในภาพยนตร์ที่เกี่ยวกับผู้หญิงในแง่มุมใดบ้าง และประกอบสร้างในลักษณะใด

2. แนวคิดเกี่ยวกับพื้นที่ (Space) ในสื่อภาพยนตร์โดย นักสังคมวิทยา ชาวฝรั่งเศส ชื่อ อองรี เลอเฟบวร์ (Henri Lefebvre) มาเป็นทฤษฎีสำคัญในการช่วยอ่านความหมายตัวบท ประกอบกับการใช้แนวคิดเกี่ยวกับการประกอบสร้างความจริงทางสังคม และแนวคิดเกี่ยวกับการเล่าเรื่อง มาเป็นกรอบในการร่วมวิเคราะห์การสร้างความหมายของพื้นที่

3. ทฤษฎีภาพตัวแทน (Representation) โดย Stuart Hall ผู้ร่วมก่อตั้ง “ศูนย์แห่งการศึกษาวัฒนธรรมร่วมสมัย” ที่มหาวิทยาลัยเบอร์มิงแฮม เจ้าของผลงานด้านวัฒนธรรมศึกษาจำนวนมาก นำมาวิเคราะห์เรื่องภาพตัวแทนของผู้หญิงในงานวิจัยชิ้นนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการประยุกต์ใช้ทฤษฎีภาพตัวแทนเพื่อศึกษาเรื่อง “การประกอบสร้างพื้นที่ของผู้หญิงในศตวรรษที่ 21 ผ่านภาพยนตร์ฮอลลีวูด” ที่อาจหนีไม่พ้นอำนาจแฝงของผู้สร้างภาพยนตร์ที่อยู่เบื้องหลังภาพที่ผู้ชมเห็น

4. แนวคิดเกี่ยวกับการเล่าเรื่องในภาพยนตร์ (Film Narration) โดย Nathan Abrams และ Ian Bell and Jan Udis มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์รูปแบบการเล่าเรื่องของภาพยนตร์ฮอลลีวูดที่มีภาพผู้หญิงในยุคคริสต์ศตวรรษที่ 21 ปรากฏอยู่ว่ามีโครงสร้างการเล่าเรื่องที่สามารถให้ความหมายเกี่ยวกับการประกอบสร้างพื้นที่ของผู้หญิงอย่างไร เพราะการศึกษาเรื่องการประกอบสร้างพื้นที่ จำเป็นต้องดูองค์ประกอบของเหตุการณ์และความสัมพันธ์ในพื้นที่ให้รอบด้าน

5. แนวคิดเกี่ยวกับเทคนิคทางภาพยนตร์กับการสื่อความหมาย โดย Berger เพื่อเป็นเครื่องมือมาใช้ตีความหมายทั้งทางตรงและความหมายเชิงนัยที่ผู้สร้างภาพยนตร์ต้องการนำเสนอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องของการประกอบสร้างความหมายทั้งในด้านพื้นที่และภาพตัวแทนของผู้หญิงในภาพยนตร์แต่ละเรื่องในระดับรายละเอียด

6. แนวคิดเกี่ยวกับสื่อมวลชนและระบบของรหัสแห่งความหมาย โดย Stuart Hall หนึ่งในสมาชิกผู้ร่วมก่อตั้งศูนย์ศึกษาวัฒนธรรมแห่ง Birmingham มาใช้ในการหาระบบแบบแผน (pattern) ของการอ่านความหมายของผู้รับสาร ซึ่งจะช่วยให้ผู้วิจัยจัดหมวดหมู่ของความหมายอันหลากหลายออกเป็นชุดๆ แล้วจึงสังเคราะห์เป็น Stock of knowledge สำหรับการประกอบสร้างความหมายเกี่ยวกับผู้หญิงในคริสต์ศตวรรษที่ 21 สำหรับหญิงไทยต่อไป

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การประกอบสร้างพื้นที่และภาพตัวแทนผู้หญิงในคริสต์ศตวรรษที่ 21 กับการถอดรหัสความหมายของผู้หญิงไทยผ่านภาพยนตร์ฮอลลีวูด” ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อวิเคราะห์การประกอบสร้างพื้นที่ของผู้หญิงที่แฝงเร้นอยู่ในสื่อภาพยนตร์ฮอลลีวูดที่เข้าฉายในประเทศไทย โดยจะใช้เทคนิคแบบการวิเคราะห์ตัวบท (textual analysis) โดยจะศึกษาทั้งจากภาพยนตร์กลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยจะรวบรวมในรูปแบบปริทัศน์ และผู้รับสารที่ได้ชมภาพยนตร์ที่ผู้วิจัยเลือกศึกษา

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาการประกอบสร้างพื้นที่ของผู้หญิงในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ผ่านการเล่าเรื่องของภาพยนตร์ฮอลลีวูด

หัวใจหลักของการศึกษาเกี่ยวกับพื้นที่เป็นเรื่องของการศึกษาเรื่องอำนาจโดยตรง เนื่องจาก (อัวร์จิตตะปะสาทะ, 2553). ทุกพื้นที่ในสังคมสามารถถูกประกอบสร้างขึ้นเป็นพื้นที่ทางสังคมได้ทั้งสิ้น หากมีปฏิบัติการทางสังคมต่างๆเกิดขึ้นในบริเวณดังกล่าว ซึ่งเราสามารถพบเห็นได้ในชีวิตประจำวัน เช่น ได้สะพานลอยในห้างสรรพสินค้า ริมหาด เป็นต้น พื้นที่จึงไม่ได้เป็นเพียงลักษณะทางภูมิศาสตร์เท่านั้น แต่เป็นพื้นที่ทางสังคมที่ถูกผลิตและผลิตซ้ำตามแต่อำนาจของกลุ่มผู้สร้าง ในแต่ละช่วงเวลา แต่ละยุคสมัย และแต่ละวัฒนธรรม เช่น ครั้งหนึ่งร้านค้ากาแฟ เคยเป็นเพียงร้านที่ขายกาแฟให้ผู้คนไปนั่งดื่ม ดื่มเสร็จก็จากไป แต่ปัจจุบัน ร้านกาแฟหลายๆร้านได้กลายเป็นสถานที่ใช้เวลาว่างแสดงตัวตนของคนรุ่นใหม่ที่มีฐานะ เป็นต้น ซึ่งนั่นแสดงให้เห็นถึงปฏิบัติการทางสังคมที่เกิดขึ้นโดยกลุ่มอำนาจต่างๆ ที่เข้ามาใช้พื้นที่เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ที่แตกต่างกันออกไป การจะสรุปผลการวิจัยในประเด็นการประกอบสร้างพื้นที่ของผู้หญิงในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ผ่านการเล่าเรื่องของภาพยนตร์ฮอลลีวูด จึงต้องมุ่งเป้าไปที่เรื่องของอำนาจว่าผู้หญิงมีอำนาจอย่างไรในแต่ละพื้นที่ ซึ่งผลการวิจัยด้านการประกอบสร้างพื้นที่ในเชิงสังคม จะทำให้เห็นภาพชัดที่สุดในเรื่องของอำนาจ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำผลวิจัยในส่วนของการประกอบสร้างพื้นที่ในเชิงสังคมมานำเสนอภาพรวมให้เห็นทั้งในด้านพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่ทางสังคม ดังนี้

พื้นที่ส่วนตัว

หากพื้นที่ส่วนตัวเป็นพื้นที่ในบ้านที่ผู้หญิงอยู่ในฐานะลูก อำนาจจะอยู่ที่พ่อหรือแม่ เท่าๆ กับที่พ่อกับแม่ให้อำนาจสุดท้ายในการตัดสินใจอยู่กับลูกสาว มีเพียง Room และ Hunger Game ที่อำนาจหลักอยู่ที่ลูกสาว แต่หากเป็นพื้นที่ส่วนตัวในลักษณะการอยู่ร่วมกันฉันท์คูรักหรือสามีภรรยา จะอยู่ในลักษณะมีอำนาจต่อรองเท่าเทียมกัน และน่าสังเกตว่าผู้หญิงในยุคคริสต์ศตวรรษที่ 21 ที่นำเสนอผ่านภาพยนตร์ฮอลลีวูดจะมีแนวโน้มไม่ทำอาหาร

ส่วนในเรื่องอำนาจต่อเรือนร่างของตนเอง ส่วนใหญ่มีอำนาจเหนือร่างกายตนเองโดยสมบูรณ์ ทุกตัวละครเอกที่เป็นหญิงจากทุกเรื่องต่างรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของชีวิตและร่างกาย ทั้งนี้มีเพียงเรื่อง Devil Wear Prada ที่อำนาจสังคมเกี่ยวกับรสนิยมเรื่องผู้หญิงพอมคือผู้หญิงสวย มีอำนาจให้ผู้หญิงในเรื่องต้องลดความอ้วน ส่วนเรื่องความสัมพันธ์ทางเพศเป็นเรื่องของความพอใจของผู้หญิงเอง ยกเว้นเรื่อง Twilight ที่ชูประเด็นการรักษาพรหมจรรย์ และเรื่อง Room ซึ่งเป็นกรณีถูกคุกคามทางเพศ

พื้นที่ทางสังคม

ภาพยนตร์ส่วนใหญ่นำเสนออำนาจที่อยู่เหนือผู้ชายของผู้หญิง ทั้งความเป็นผู้นำในสังคม และการทำงานที่ผู้หญิงมีความสามารถไม่ด้อยไปกว่าผู้ชาย จะมีเพียง Twilight ที่ให้อำนาจผู้ชายเหนือผู้หญิงอย่างชัดเจน ส่วนเรื่อง Hunger Game และ Charlie's Angel ดูเผินๆ เหมือนผู้หญิงมีอำนาจเหนือผู้ชาย แต่สุดท้ายผู้ที่อยู่เบื้องหลังก็คือผู้ชาย ส่วนข้อสังเกตที่น่าสนใจที่ตรงกันหลายเรื่องคือ พลังขับเคลื่อนที่ยิ่งใหญ่ของอำนาจแห่งความเป็นแม่ การให้ความสำคัญกับการแต่งงานสำหรับชีวิตผู้หญิง และความสวยงามบุคลิกดีคืออำนาจอย่างหนึ่งของผู้หญิง

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาวิเคราะห์ถึงการนำเสนอภาพตัวแทนความเป็นผู้หญิงในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ที่ปรากฏในภาพยนตร์ฮอลลีวูดว่ามีลักษณะเป็นเช่นไร

ภาพยนตร์ทั้ง 12 เรื่องได้นำเสนอภาพตัวแทนความเป็นผู้หญิงที่ตรงกันคือ ความสวย ซึ่งส่วนใหญ่ต้องมีรูปร่างดีที่ค่อนข้างผอม จะมีเพียงตัวละครตีแลนจากภาพยนตร์เรื่อง Charlie's Angel และแคตนิส จาก Hunger Game ที่ค่อนข้างจะอวบ ซึ่งเป็นการนำเสนอความสวยที่หลากหลายมากขึ้น แม้แต่ความสวยแบบเอเชียของอเล็กซ์ใน Charlie's Angel ส่วนเรื่องนิสัยใจคอ จะมีความเป็นตัวของตัวเอง มั่นใจ มีความเป็นผู้นำ กล้าหาญ กล้าพูด กล้าแสดงออก มีน้ำใจ ศรัทธาในตัวเอง และรักในเพื่อนมนุษย์ ส่วนเรื่องของความสามารถ ต้องเป็นผู้หญิงที่เก่ง บางเรื่องอาจจะเป็นทำงานเก่ง บางเรื่องเก่งเรื่องการต่อสู้ และจุดที่เน้นย้ำอย่างเข้มข้นคือภาพตัวแทนของผู้หญิงจากภาพยนตร์ฮอลลีวูดจะต้องเป็นคนที่มีเป้าหมายชัดเจน มีความมุ่งมั่น ไม่ย่อท้อ อดทน เป็นนักสู้ มีความพยายาม และประเด็นที่เสริมเข้ามาแม้จะเป็นไม่กี่เรื่องแต่ทรงพลังคือ การเป็นผู้หญิงที่ขับเคลื่อนชีวิตด้วยพลังแห่งความเป็นแม่

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อวิเคราะห์ถึงการอ่านความหมายของผู้รับสารที่เป็นผู้หญิงไทยเกี่ยวกับความเป็นผู้หญิงในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ที่ถูกส่งผ่านมาจากภาพยนตร์ฮอลลีวูด

จากการศึกษาว่าผู้ชมที่เป็นผู้หญิงได้ซึมซับอุดมการณ์และรับรู้เกี่ยวกับภาพตัวแทนของผู้หญิงที่ผู้สร้างภาพยนตร์ฮอลลีวูดสื่อสารส่งมาอย่างไร พบว่าผู้ชมมีการอ่านความหมายเกี่ยวกับภาพตัวแทนสอดคล้องกับภาพตัวแทนของผู้หญิงที่ค้นพบในวัตถุประสงค์ที่ 2 คือ สวย รูปร่างดีที่ค่อนข้างผอม ส่วนเรื่องนิสัยใจคอ มีความเป็นตัวของตัวเอง มั่นใจ มีความเป็นผู้นำ กล้าหาญ กล้าพูด กล้าแสดงออก มีน้ำใจ ศรัทธาในตัวเอง และรักในเพื่อนมนุษย์ นอกจากนั้นต้องเป็นผู้หญิงที่เก่ง มีเป้าหมายชัดเจน มีความมุ่งมั่น ไม่ย่อท้อ อดทน เป็นนักสู้ และมีความพยายาม

ส่วนการอ่านความหมายด้านอุดมการณ์หรือสารที่ผู้ชมได้รับจากภาพยนตร์ เมื่อผู้ชมผู้หญิงไทยอ่านความหมายเกี่ยวกับ “ผู้หญิง” ผ่านภาพยนตร์ที่ได้รับชม แนวคิดเหล่านั้นก็จะถูกส่งเคราะห์ให้กลายเป็น Stock of knowledge สำหรับการประกอบสร้างความหมายเกี่ยวกับผู้หญิง ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวกับความเป็นผู้หญิงโดยตรง และมีการนำเสนอที่สอดคล้องใกล้เคียงกันจากหลายๆ เรื่อง มาสรุปไว้ ดังนี้

1. ภาพยนตร์หลายเรื่องได้สะท้อนว่าสังคมให้ความสำคัญกับเรื่องของผู้หญิงจะต้องแต่งงาน ทั้งนี้ผู้ชมเห็นว่าการให้ความสำคัญกับเรื่องการแต่งงานในฐานะเป้าหมายสำคัญของชีวิต ผู้ชมไม่เห็นคล้อย และมองว่าการแต่งงานไม่ใช่จุดสิ้นสุดของชีวิต ถ้าเจอคนผิดคนที่ใช่ การแต่งงานก็เป็นเรื่องดี แต่ถ้ายังไม่เจอคนที่ดีก็ไม่ควรดิ้นรนจะแต่งงานให้ได้เพียงเพราะต้องการขึ้นชื่อว่าได้แต่งงาน และยังเห็นว่าการแต่งงานไม่ใช่เรื่องสำคัญสำหรับผู้หญิง ถ้ามีงานมีเงิน ก็หาความสุขอย่างอื่นให้ตัวเองได้ หรือแม้แต่การมีครอบครัวไม่ใช่เรื่องจำเป็น แต่ควรมีเพื่อน ไม่ควรอยู่อย่างโดดเดี่ยว

ทั้งนี้ในเรื่องการแต่งงานอีกเช่นกันที่มีภาพยนตร์บางเรื่องนำเสนอว่าการแต่งงานไม่ใช่เครื่องหมายแห่งความรักแบบชัวร์รันรัน โดยผู้ชมก็เห็นด้วยอย่างมาก และมองว่าคำว่าตลอดไปไม่ใช่สูตรตายตัวของความรัก เพราะสุดท้ายก็ต้องตายจากกัน ที่สำคัญผู้หญิงไม่ควรเอาความสุขของตัวเองไปขึ้นอยู่กับผู้ชาย รักใครก็ควรรักตัวเองด้วย และมองว่าความรักหนึ่งเมื่อจบลงด้วยความไม่สมหวัง ก็เป็นเพียง Chapter หนึ่ง หรือช่วงชีวิตคนเราบทหนึ่งที่จบลงเท่านั้น ผู้ชมมีความเห็นว่า “ไม่มีก็อยู่ได้ ถ้ามีแล้วไม่ดี ล้อยุคนเดี๋ยวดีกว่า” แคร่รักตัวเองและเดินหน้าต่อไป ความโสดทำให้ผู้หญิงเป็นอิสระ ทำให้มีโอกาสเป็นตัวของตัวเอง ได้มีเวลาทำอะไรที่ต้องการทำมากมาย และเชื่อว่าผู้หญิงสามารถใช้ชีวิตลำพังได้

นอกจากนี้ยังเห็นว่าการหย่าร้างเป็นเรื่องธรรมดา หากไปกันไม่ได้ และการมีครอบครัวใหม่ของผู้หญิงก็เป็นเรื่องธรรมดาอีกเช่นกัน นอกจากนั้นยังได้ตัวอย่างการมีครอบครัวใหม่พร้อมกับชีวิตที่ดีขึ้นจากในภาพยนตร์

2. ผู้ชมได้ข้อคิดที่ว่าบางทีความรู้สึกแรกที่ว่าไซโซอาจจะไม่ใช่ก็ได้ เหมือนกับหลายๆเรื่องได้นำเสนอว่าคนแรกที่ชอบและคิดว่าไซโซ ต่อมาอาจจะไม่ใช่ ไม่ได้หมายความว่าคนรักอย่างเดียว อาจเป็นเรื่องอื่นๆ ด้วย
3. ผู้หญิงก็สามารถเป็นผู้นำได้ ไม่ต้องพึ่งพาผู้ชาย
4. ผู้ชมได้รับอุดมการณ์เกี่ยวกับการสู้เพื่อฝันต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจน แม้จะมีอุปสรรคมากมายแค่ไหนก็ต้องไม่ท้อแท้ ต้องไม่หยุดสู้ อย่างไรก็ตามผู้ชมเห็นว่าผู้หญิงไม่ควรมีเป้าหมายอย่างเดียวในชีวิตและยึดมั่นถือมั่นจนลืมจัดสมดุลชีวิต ควรให้ความสำคัญของทั้งเรื่องงานและเรื่องส่วนตัวไปพร้อมกัน ที่สำคัญควรมีเป้าหมายหลักเป้าหมายรองไว้ด้วย
5. ผู้ชมได้รับสารเรื่องการที่ผู้ชายทำกับข้าว ผู้หญิงไม่ทำกับข้าวว่าเป็นเรื่องปกติของปัจจุบันนี้ และมองว่าการที่ผู้หญิงไม่ทำกับข้าวไม่ใช่เรื่องของความบกพร่องแต่อย่างใด นอกจากนี้ยังมองว่า "ผู้หญิงยุคใหม่" ควรจะมีการงานที่ดี ดูแลครอบครัวได้ดี แต่ต้องไม่ใช่ช้างเท้าหลัง ดูแลครอบครัวแต่ไม่จำเป็นต้องทำกับข้าวหรืองานบ้าน โดยเฉพาะประเด็นการทำกับข้าว ผู้ชมเห็นว่า "เรื่องทำกับข้าว ควรเป็น Activity ไม่ใช่หน้าที่"
6. ผู้ชมสตรีไทยได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องรอยสักว่า เมื่ออยู่บนเรือนร่างของผู้หญิงในภาพยนตร์อาจดูสวยงาม แต่ยังเห็นว่าผู้หญิงไม่ควรมียอยสัก ดูไม่เรียบร้อย ดูรกและแรงเกินไป โดยเฉพาะนากแล้ว ไม่คิดจะสักตาม
7. ผู้ชมเห็นว่าการมีรูปร่างผอม จะทำให้แต่งตัวสวย แต่ก็ไม่ใช่ความจำเป็น อวบก็สวยได้ โดยมองว่าผู้หญิงเป็นเพศที่มีส่วนเว้าส่วนโค้งสวยงามอยู่แล้ว และหากมีการแต่งกายที่เปิดเผยเนื้อหนังก็เห็นว่าเป็นการอวดความงามแห่งเพศ ไม่ได้มองว่าเป็น male gaze หรือเป็นการเอาใจสายตาผู้ชาย นอกจากนี้จากการชมภาพยนตร์ทำให้ผู้ชมคิดว่าผู้หญิงควรดูแลตัวเองให้ดูดีดูสวยตลอด ไม่ใช่แค่เพื่อตัวเอง แต่ลูกและสามีก็น่าจะภูมิใจว่ามีแม่หรือภรรยาที่ดี ที่สำคัญการมีบุคลิกดี แต่งตัวสวยเป็นอำนาจอย่างหนึ่งของผู้หญิง
8. อีกประเด็นหนึ่งที่ผู้ชมให้ความสนใจหลังจากชมภาพยนตร์คือ มุมมองต่อความบริสุทธิ์ของผู้หญิง ผู้ชมรู้สึกชื่นชมเห็นเป็นเรื่องน่ารัก หากแต่ไม่คิดจะยึดมั่น หรือมองว่าเป็นสิ่งกำหนดคุณค่าของผู้หญิง ทั้งยังมีความเห็นว่าในโลกความเป็นจริง ผู้หญิงควรได้มีโอกาสลองอยู่ด้วยกัน ลองใช้ชีวิตด้วยกันก่อน ถ้าไปกันได้ ค่อยร่วมชีวิตกัน
9. ผู้ชมได้รับสารเกี่ยวกับความเป็นแม่ที่แข็งแกร่ง ตลอดจนพลังแห่งความเป็นแม่ที่ขับเคลื่อนให้ชีวิตเป็นไปในทิศทางที่ดี
10. ผู้ชมเห็นว่าภาพยนตร์หลายเรื่องหลุดออกจากวาทกรรมชายเป็นใหญ่แล้ว แต่ก็ยังมีบางเรื่องที่ยังมีแนวความคิดแบบปิตาธิปไตยอยู่ ได้แก่ เรื่อง Charlie's Angle , Hunger Game และ Twilight

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่องการประกอบสร้างพื้นที่และภาพตัวแทนผู้หญิงในคริสต์ศตวรรษที่ 21 กับการถอดรหัสความหมายของผู้หญิงไทยผ่านภาพยนตร์ฮอลลีวูด พบประเด็นต่างๆ ที่น่าสนใจ ที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ด้านพื้นที่ส่วนตัว เมื่อเทียบกับเมื่อก่อนที่ภาพยนตร์มักสื่อสารให้เห็นว่าที่ทางของผู้หญิงคือในบ้านและในครัว ตัวละครหญิงในอดีตมักเป็นผู้หญิงที่อยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือน พื้นที่ของผู้หญิงมักจะ อยู่ภายใต้การปกป้องและถูกกีดจากเพศชาย แต่จากผลการศึกษาการประกอบสร้างพื้นที่ส่วนตัวของผู้หญิงในยุคคริสต์ศตวรรษที่ 21 ที่นำเสนอผ่านภาพยนตร์ฮอลลีวูด กลับพบว่าการอยู่ร่วมกันฉันท์คู่รักหรือสามีภรรยาในบ้าน จะอยู่ในลักษณะมีอำนาจต่อรองเท่าเทียมกันทั้งชายและหญิง สวนทางกับแนวคิดสังคมแบบชายเป็นใหญ่ (Patriarchal Society) อย่างในอดีต และพบข้อสังเกตที่น่าสนใจว่าผู้หญิงในยุคคริสต์ศตวรรษที่ 21 ที่นำเสนอผ่านภาพยนตร์ฮอลลีวูดจะมีแนวโน้มไม่ทำอาหาร หรือแม้แต่ทำงานบ้าน อย่างภาพยนตร์เรื่อง Blind Side ลีห์แอนน์จะซื้ออาหารเข้ามาจัดจ้านเท่านั้น แดตนิสใน The Hunger Game ก็ออกไปล่าสัตว์มาให้แม่และน้องประกอบอาหาร เบลล่าจาก The Twilight ไม่ทำงานบ้าน แต่เป็นพ่อของเธอที่เป็นฝ่ายทำหรือแม้กระทั่งแอนเดรียจาก Devil Wear Prada นอกจากไม่ทำอาหารแล้ว ผู้ที่ทำอาหารคือเนท ชายคนรักของเธอ เป็นการเปลี่ยนแปลงวิธีการนำเสนอภาพของผู้หญิงด้านพื้นที่ส่วนตัวต่างไปจากอดีตที่ผ่านมา

2. ด้านพื้นที่บนเรือนร่างของผู้หญิง จากภาพยนตร์ทั้ง 12 เรื่อง พบว่าภาพยนตร์ส่วนใหญ่ ผู้หญิงมีอำนาจเหนือร่างกายตนเองโดยสมบูรณ์ ทุกตัวละครเอกที่เป็นหญิงต่างรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของชีวิตและร่างกาย โดยเฉพาะเรื่องความสัมพันธ์ทางเพศ จะเห็นได้ว่าผู้หญิงจะอยู่ในฐานะ “ผู้ใช้” ร่างกายด้วยการมองว่าผู้หญิงมีสิทธิ์ในการใช้ร่างกายในการมีเพศสัมพันธ์เพื่อความสุขและความพอใจของผู้หญิงเอง ยกเว้นเรื่อง The Twilight เรื่องเดียวที่ยังคงนำเสนออุดมการณ์อนุรักษ์นิยมที่ใช้อำนาจควบคุมแทนเจ้าของร่างกายด้วยค่านิยมเรื่องการรักษาพรหมจรรย์ ทั้งนี้ไม่นับเรื่อง Room ซึ่งถือเป็นกรณีถูกคุกคามทางเพศ

ส่วนเรื่อง Devil Wear Prada ก็ถือเป็นเรื่องเดียวที่ยังอยู่ภายใต้อำนาจสังคมเกี่ยวกับบรรณนิยมเรื่องผู้หญิงผอมคือผู้หญิงสวย จนอาจเรียกได้ว่าสังคมบังคับให้ร่างกายของแอนเดรียต้องผอม จึงจะได้รับการยอมรับจากผู้คนรอบข้าง อย่างไรก็ตาม ถือได้ว่าภาพยนตร์ฮอลลีวูดในคริสต์ศตวรรษที่ 21 มีแนวโน้มนำเสนออำนาจของผู้หญิงเหนือเรือนร่างตนเองมากขึ้น จนอาจเรียกได้ว่าเท่าเทียมกับผู้ชาย ที่ในอดีตมีอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันต่อการใช้ “ร่างกาย” ระหว่างชายและหญิง โดยร่างกายผู้หญิงมักจะอยู่ในฐานะ “ผู้ถูกใช้” มากกว่า “ผู้ใช้”

ส่วนมุมมองการนำเสนอเนื้อหาของผู้หญิงตามทฤษฎีภาพยนตร์ของ Laura Mulvey ว่าด้วยเรื่อง The Male Gaze Theory หรือการจ้องมองของผู้ชายผ่านสื่อภาพยนตร์ ที่มีการวิเคราะห์บนฐานคิดที่ว่าภาพยนตร์เป็นสื่อที่ผลิตโดยผู้ชายเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นการเล่าเรื่องด้วยภาพผ่านภาพยนตร์ จึงเป็นการสะท้อนภาพในมุมมองของผู้ชายในฐานะที่เป็นผู้ผลิตสื่อ โดยมีผู้หญิงเป็นวัตถุแห่งการจับจ้อง (The object of the gaze) ยังคงมีให้เห็นจากภาพยนตร์เรื่อง Charlie's Angel ที่กำกับโดย แม็กกี้ ผู้กำกับชาย ที่มีการนำเสนอเรือนร่างของนาตาลี และเมดิสันด้วยการ Close Up และเน้นท่วงท่าการเคลื่อนไหวด้วยภาพ Slow Motion แต่ก็เป็นเพียงเรื่องเดียวที่พบ ส่วนอีกเรื่องคือเรื่อง Wonder Woman ที่ชุดของชาวเมซอน โดยเฉพาะไดอาน่ามีการเปิดเผยเนื้อหนัง เป็นไปได้เป็นเพียงการเคารพต่อต้นฉบับที่เป็นการดูถูกโดยผู้ชายเท่านั้น

3. ด้านพื้นที่เชิงสังคม จากภาพยนตร์ในยุค 80 อย่างเรื่อง Working Girl (1988) ซึ่งเป็นภาพยนตร์ร่วมสมัยที่พื้นที่ของผู้หญิงยุคนั้นจะเริ่มขยายจากในครัวในบ้าน สู่นอกบ้านมากขึ้น ด้วยการออกไปทำงานแต่งงานที่ได้รับก็ยังเป็นงานที่เป็นรองจากผู้ชายอยู่ดี โดย เทส แม็คกิล นางเอกในเรื่องทำงานเป็นเลขานุการที่ทำงานเก่ง

แต่ไม่เคยได้รับมอบหมายให้ทำงานใหญ่ แม้เธอจะมีความสามารถ จะเห็นได้ว่าภาพยนตร์ในยุค 80 เริ่มมีการประกอบสร้างพื้นที่ใหม่ ๆ เชิงสังคมให้ผู้หญิงได้เลือกใช้เป็นแนวทาง ด้วยการสะท้อนภาพผู้หญิงทำงานนอกบ้านที่เริ่มมีให้เห็นกันมากขึ้นก็จริง แต่โดยส่วนใหญ่ผู้หญิงมักจะได้ประกอบอาชีพบางอาชีพ ในขณะที่ยังถูกกีดกันจากบางอาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเป็นหัวหน้างาน แต่ถ้าเปรียบเทียบกับผลการวิจัยเรื่องการประกอบสร้างพื้นที่และภาพตัวแทนผู้หญิงในคริสต์ศตวรรษที่ 21 กับการถอดรหัสความหมายของผู้หญิงไทยผ่านภาพยนตร์ฮอลลีวูด พบว่าผู้หญิงในคริสต์ศตวรรษที่ 21 มีการต่อรองและช่วงชิงพื้นที่เชิงสังคมได้มากกว่า ทั้งที่แบบแผนพฤติกรรมและวัฒนธรรมกระแสหลักสนับสนุนให้ผู้ชายเป็นใหญ่ ก็จะมีการสร้างวัฒนธรรมย่อยโดยเพศหญิงขึ้นมาต่อต้าน เพื่อให้เพศชายยอมรับวัฒนธรรมของเพศหญิง โดยมีการแสดงพฤติกรรมตอบโต้วัฒนธรรมกระแสหลักที่ครอบงำอยู่ผ่านภาพยนตร์หลายเรื่อง อาทิ เรื่อง Million Dollar Baby ก็ได้มีการประกอบสร้างพื้นที่ทางเลือกให้กับผู้หญิงมากขึ้น อย่างการที่แม็กกี นางเอกของเรื่องพยายามช่วงชิงพื้นที่เชิงสังคมที่มองว่าผู้หญิงไม่เหมาะกับอาชีพนักมวย ซึ่งในเรื่องแม็กกีก็ต้องต่อสู้ตอบโต้กับกระแสสนับสนุนชายเป็นใหญ่อยู่เกือบตลอดทั้งเรื่อง หรืออย่างเรื่อง Zero Dark Thirty ฆาตยานางเอกของเรื่องก็แสดงพฤติกรรมตอบโต้วัฒนธรรมชายเป็นใหญ่ด้วยความเชื่อมั่น แล้วอำนาจของเธอก็อยู่เหนือผู้ชายที่เป็นทั้งเพื่อนร่วมงานและหัวหน้างาน จนเธอประสบความสำเร็จพิชิตภารกิจได้ในที่สุด หรือแม้แต่เรื่อง Legally Blonde ที่เอลวูดส์นางเอกของเรื่องสามารถเปิดพื้นที่ใหม่ของผู้หญิงด้วยการเป็นทนายความเทียบเท่าผู้ชาย ทั้งยังทำลาย Stereo Type เรื่องที่คนมักมองว่าผู้หญิงสวยจะโง่งงได้ ส่วนเรื่องการเป็นหัวหน้างาน ภาพยนตร์เรื่อง Devil Wear Prada ก็สะท้อนให้เห็นว่าผู้หญิงก็เป็นหัวหน้างานได้ แม้จะไม่ประสบความสำเร็จในเรื่องส่วนตัวก็ตาม

เหล่านี้ล้วนสะท้อนให้เห็นว่าตัวละครหญิงในหลายๆเรื่องพยายามหนีจากข้อจำกัดต่างๆ และพยายามค้นหาพื้นที่ทางสังคมในการสร้างเอกลักษณ์ของตนเอง ซึ่งต่างไปจากความคาดหวังที่วัฒนธรรมกระแสหลักแบบชายเป็นใหญ่กำหนดเป็นการต่อต้าน ต่อรอง การช่วงชิงพื้นที่เพื่อสร้างความหมายและตัวตนที่ต่างออกไปของผู้หญิงในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ที่มีแนวโน้มจะมีการเปิดพื้นที่ใหม่ๆเชิงสังคมให้กับผู้หญิงมากขึ้นในหลายๆบทบาท โดยภาพยนตร์ส่วนใหญ่ที่นำมาศึกษาได้นำเสนออำนาจที่อยู่เหนือผู้ชายของผู้หญิง ทั้งความเป็นผู้นำในสังคม และการทำงาน

4. ด้านภาพตัวแทน จากผลการวิจัยเรื่องการประกอบสร้างพื้นที่และภาพตัวแทนผู้หญิงในคริสต์ศตวรรษที่ 21 กับการถอดรหัสความหมายของผู้หญิงไทยผ่านภาพยนตร์ฮอลลีวูด ขึ้นนี้ที่มีการศึกษาภาพยนตร์ถึง 12 เรื่องในหลากหลายตระกูล พบว่าภาพตัวแทนของความเป็นผู้หญิงนั้นทั้งสวยและเก่ง มีความเป็นตัวของตัวเอง มั่นใจ มีความเป็นผู้นำ กล้าหาญ กล้าพูด กล้าแสดงออก มีน้ำใจ ศรัทธาในตัวเอง มีเป้าหมายชัดเจน มีความมุ่งมั่น ไม่ย่อท้อ อดทน เป็นนักสู้ มีความพยายาม ที่สำคัญมีแนวโน้มไม่พึ่งพาและไม่ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ต่อเพศชาย ทั้งเรื่อง *Legally Blonde* ที่แม้จะเริ่มเรื่องด้วยการวิ่งตามผู้ชาย แต่ด้วยความมั่นใจและเป็นตัวของตัวเองก็ทำให้เธออยู่เหนือผู้ชาย *Million Dollar Baby* ที่สามารถช่วงชิงพื้นที่อาชีพนักมวยที่มักเป็นอาชีพของเพศชายมาได้ *The Devil Wear Prada* ที่หัวหน้างานเป็นผู้หญิงตลอดทั้งเรื่อง *Wanted* ที่มีนักล่าผู้หญิงที่เก่งกว่าผู้ชาย *The Blind Side* ที่มีผู้หญิงเป็นผู้นำครอบครัวและมีบทบาทต่อสังคม *Zero Dark Thirty* ที่ผู้หญิงสามารถต่อรองอำนาจกับผู้ชายในชีวิตการทำงาน และอยู่เหนือผู้ชายที่เป็นหัวหน้า *Begin Again* ที่ผู้หญิงไม่ตัดสินใจเลือกผู้ชายซักคนเพื่อคงความเป็นตัวของตัวเอง *Wonder Woman* ที่เหนือกว่าผู้ชายทั้งรูปลักษณ์ภายนอกและพลังกำลัง แม้ในตอนท้ายเธอจะให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ต่อเพศชาย แต่นั่นไม่ใช่เรื่องหลักของชีวิต ทั้งยังมีความสัมพันธ์ทางเพศด้วยความรู้สึกเท่าเทียมทางกายและความรู้สึก มีเพียงแค่ 3 เรื่องใน 12 เรื่องที่ยังหนีไม่พ้นจากแบบแผนของแนวคิดปิตาธิปไตย (patriarchal stereotypes) หรือยังคงถูกครอบงำด้วยความหวังของสังคมแบบชายเป็นใหญ่ (male-dominated society) ทั้งนี้ไม่อาจนับเรื่อง *Room* เพราะเป็นกรณีถูกคุกคามทางเพศ

ผลการวิจัยดังที่กล่าวมาสวนทางกับงานวิจัยเรื่อง “Behind the curtain: women’s representation in contemporary Hollywood” ในปี 2014 ที่ศึกษาพบว่า ขณะนี้ในความเป็นจริงผู้หญิงมีความก้าวหน้าในทุกแง่มุมของชีวิต แต่ภาพตัวแทนของผู้หญิงบนหน้าจอภาพยนตร์ก็กลับยังติดอยู่กับแบบแผนของแนวคิดปิตาธิปไตย (patriarchal stereotypes) เนื่องด้วยการศึกษาภาพยนตร์เพียงสามเรื่องคือ *The Avenger*, *Harry Potter and the Deathly Hallow Part 2* และ *Toy Story 3* มีเพียง *Natasha Romanoff* ตัวละครหญิงจากภาพยนตร์ *The Avenger* เพียงเรื่องเดียวที่แสดงออกถึงความผู้หญิงที่มีความมั่นใจ เป็นอิสระพึ่งพาตัวเองได้ ไม่ให้ความสำคัญกับเรื่องความสัมพันธ์ต่อเพศชาย ทั้งยังมีลักษณะทางกายภาพที่งดงาม ซึ่งงานวิจัยดังกล่าวเห็นว่าลักษณะของ *Natasha* อาจได้รับอิทธิพลจากการเป็นภาพยนตร์ประเภทแอคชั่น ซึ่งถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในการกำหนดบทบาทของตัวละคร แต่อีกสองเรื่องเป็นแบบฉบับของผู้หญิงดั้งเดิมที่ยึดมั่นในเรื่องอารมณ์และความรัก ยอมจำนนต่อโครงสร้างปิตาธิปไตย ทำให้ *Reema Dutt* เห็นว่าภาพยนตร์เพียงเรื่องเดียวหรือตระกูลภาพยนตร์แนวแอคชั่นเพียงตระกูลเดียว ไม่อาจเพียงพอที่จะแบกรับภาระของผู้หญิงทุกคนในการช่วยนำเสนอภาพแทนของผู้หญิงที่ฉีกออกไปจากแบบแผนเดิมๆ ได้ (Dutt, 2014)

ทั้งนี้ ผลการวิจัยเรื่อง การประกอบสร้างพื้นที่และภาพตัวแทนผู้หญิงในคริสต์ศตวรรษที่ 21 กับการถอดรหัสความหมายของผู้หญิงไทยผ่านภาพยนตร์ฮอลลีวูด ขึ้นนี้ที่มีการศึกษาภาพยนตร์ถึง 12 เรื่องจากภาพยนตร์หลากหลายตระกูลกลับพบว่า ภาพตัวแทนของผู้หญิงในภาพยนตร์ที่ศึกษาส่วนใหญ่หนีจากการครอบงำของแนวคิดปิตาธิปไตย (patriarchal stereotypes) และไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่ภาพยนตร์ในตระกูลแอคชั่น หากแต่กระจายไปในหลากหลายตระกูลภาพยนตร์ ซึ่งเพียงพอต่อการแบกรับภาระในการนำเสนอภาพตัวแทนของผู้หญิงที่ฉีกออกไปจากแบบฉบับของผู้หญิงดั้งเดิมที่ถูกครอบงำด้วยสังคมแบบชายเป็นใหญ่ (male-dominated society) เป็นความหวังใหม่ต่อการนำเสนอภาพของผู้หญิงยุคใหม่ในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ผ่านสื่อประเภทภาพยนตร์

5. ด้านผู้รับสาร ผลการวิจัยเรื่อง การประกอบสร้างพื้นที่และภาพตัวแทนผู้หญิงในคริสต์ศตวรรษที่ 21 กับการถอดรหัสความหมายของผู้หญิงไทยผ่านภาพยนตร์ฮอลลีวูด พบว่าผู้ชมสตรีไทยส่วนใหญ่ในฐานะผู้รับสารไม่เพียงแต่อ่านความหมายสอดคล้องกับผู้สร้างภาพยนตร์ในฐานะผู้ส่งสารได้ตรงกันเท่านั้น ผู้ชมยังรู้เท่าทันอุดมการณ์ความเป็นผู้หญิงที่แฝงมากับภาพยนตร์อีกด้วย สอดคล้องกับความคิดของ Stuart Hall หนึ่งในสมาชิกผู้ร่วมก่อตั้งศูนย์ศึกษาวรรณกรรมแห่ง Birmingham ที่ได้ศึกษาวิจัยด้านสื่อมวลชนเกี่ยวกับเรื่องกลยุทธ์ของการใส่รหัสและการถอดรหัส (Encoding & Decoding) ที่อยู่ในงานสื่อมวลชน ว่าถึงแม้ว่าจะมี ช่องว่างด้านความเข้าใจระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสารอยู่เสมอ กล่าวคือ ผู้รับสารจะไม่สามารถถอดรหัสความหมายออกได้ถูกต้องตามที่ผู้ส่งต้องการ แต่ Hall ก็เห็นว่าสำหรับเรื่อง “ความหมายหลักๆ หรือใจความสำคัญ” แล้ว ผู้รับสารจะสามารถถอดรหัสตามที่ผู้ส่งสารได้ใส่รหัสเอาไว้ได้

ที่สำคัญจากการที่ผู้ชมสตรีไทยรู้เท่าทันอุดมการณ์ที่แฝงมากับภาพยนตร์ ยังสะท้อนให้เห็นว่าผู้รับสารนั้นไม่ได้มีลักษณะเป็นเพียงผู้ตั้งรับ (Passive) เท่านั้น ยังมีความเห็นและทัศนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับอุดมการณ์ต่างๆ ที่แฝงมา อันจะเป็นประโยชน์ในการเลือกรับอุดมการณ์มาเป็น Stock of Knowledge ในการกำหนดวิธีการมองโลกเกี่ยวกับผู้หญิง

อนึ่ง ยังมีข้อสังเกตที่น่าสนใจคือ ผู้ชมหลายคนแสดงทัศนะว่าถ้าภาพยนตร์เหล่านี้ในสมัยที่ยังเป็นวัยรุ่น อาจจะเห็นคล้อยและอยากแต่งงาน ขณะที่ผู้ชมคนหนึ่งที่มีประสบการณ์ชีวิตครอบครัวในวัยเด็กที่แตกแยกขาดความอบอุ่น แต่ค้นพบความสุขและประสบความสำเร็จจากการมีชีวิตคู่เมื่อโตขึ้น แสดงความคิดเห็นว่า ผู้หญิงควรจะมีคู่ชีวิตที่คอยประคับประคองกัน เพราะพ่อแม่พี่น้องไม่อาจอยู่กับเราได้ตลอดชีวิต ซึ่งผลของการตีความสารในประเด็นนี้จะสวนทางกับความคิดของ S. Hall แต่สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการเลือกรับรู้ ของกลุ่ม Selective Perception ซึ่งกล่าวว่าผู้รับสารนั้นจะมีกระบวนการเลือกรับรู้ เนื่องจากภูมิหลังและปัจจัยด้านจิตวิทยาของผู้รับสารแต่ละราย และเห็นว่ากระบวนการถอดรหัสจากตัวสารออกมาเป็นความหมายนั้นเป็นเรื่องของปัจเจกบุคคลที่เกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติ (natural) แต่ Hall คิดว่ากระบวนการนี้เป็นเรื่องที่ถูกสร้างขึ้น (being constructed) จากระบบการสื่อสารในสังคมนั้นๆ เรียกว่าเป็นกลุ่มของความหมายอันหลากหลายชุด (Polysemic)

6. ด้านประโยชน์ทางวิชาการ ผลจากการศึกษาวิจัยเรื่องการประกอบสร้างพื้นที่และภาพตัวแทนผู้หญิงในคริสต์ศตวรรษที่ 21 กับการถอดรหัสความหมายของผู้หญิงไทยผ่านภาพยนตร์ฮอลลีวูด ขึ้นนี้ สามารถวิเคราะห์ห้วงวิเคราะห์เกี่ยวกับหน้าที่สื่อต่อสังคมออกมาได้ว่า ภาพยนตร์ฮอลลีวูดในคริสต์ศตวรรษที่ 21 สวมบทบาทบนทางสามแพร่งแห่งการปฏิบัติหน้าที่สื่อต่อสังคมในเรื่องผู้หญิงทั้งในด้านการประกอบสร้างพื้นที่ และการนำเสนอภาพลักษณ์ของผู้หญิง ในสัดส่วนดังต่อไปนี้

1) อนุรักษ์ระบบหรือสภาพที่เป็นอยู่ตามแบบแนวคิดปิตาธิปไตย (patriarchal stereotypes) น้อยลง ดังจะเห็นได้จากการมีภาพยนตร์เพียง 3 เรื่องใน 12 เรื่องที่หนีไม่พ้นจากแบบฉบับของผู้หญิงดั้งเดิมที่ถูกครอบงำด้วยสังคมแบบชายเป็นใหญ่ (male-dominated society) คือเรื่อง Charlie's Angel, The Twilight และ The Hunger Game อย่างไรก็ตามเมื่อลงรายละเอียดจะพบว่า ภาพยนตร์ 3 เรื่องนี้มีความพยายามที่จะหลีกเลี่ยงแนวคิดเรื่องชายเป็นใหญ่ ถึงแม้ที่สุดจะหนีไม่พ้นก็ตาม

2) นำเสนอภาพแทนทางปรับปรุงแก้ไขสภาพสังคมที่ถูกครอบงำด้วยแนวคิดปิตาธิปไตย (patriarchal stereotypes) มากขึ้น อาทิ ความเป็นตัวของตัวเองทำให้ประสบความสำเร็จในสิ่งที่ฝัน อย่างภาพยนตร์เรื่อง Million Dollar Baby หรือความเป็นตัวของตัวเองจะทำให้อยู่เหนืออำนาจชายเป็นใหญ่ แม้แต่ผู้ชายที่เป็นหัวหน้า อย่างภาพยนตร์เรื่อง Zero Dark Thirty หรือแม้แต่ความสวยของผู้หญิงคืออำนาจ อย่างภาพยนตร์เรื่อง The Devil Wear Prada, Wanted, The Twilight และ Wonder Woman เป็นต้น

3) นำเสนอทางเลือกใหม่ในการปฏิรูประบบให้แก่สังคมมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากที่เริ่มมีการประกอบสร้างพื้นที่ใหม่ๆ เชิงสังคมให้ผู้หญิงได้เลือกใช้เป็นทางเลือกที่หลากหลาย ทั้งอาชีพที่ต่างออกไป เช่น อาชีพทนายความ อาชีพนักมวย อาชีพพลายลับ หรือแม้แต่การเป็นหัวหน้างาน ตลอดจนการเป็นซูเปอร์ฮีโร่หญิง

แนวโน้มเกี่ยวกับการทำหน้าที่สื่อต่อสังคมในแง่นี้ น่าจะเป็นประโยชน์ต่อทางวิชาการที่จะชี้ให้เห็นว่า สัดส่วนการทำหน้าที่ของสื่อภาพยนตร์ฮอลลีวูดในคริสต์ศตวรรษที่ 21 มีการปรับเปลี่ยนบทบาทในการประกอบสร้างพื้นที่ใหม่ๆ ให้กับผู้หญิงมากขึ้นเพื่อช่วงชิงพื้นที่จากสังคมกระแสหลักแบบปิตาธิปไตย (patriarchal stereotypes) ชายเป็นใหญ่มาเพียงพอที่จะแบกภาระในการช่วยนำเสนอภาพแทนของผู้หญิงที่ฉีกออกไปจากแบบแผนเดิมๆ ได้

7. ด้านแนวโน้มความเป็นผู้หญิงในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ที่สื่อผ่านภาพยนตร์ฮอลลีวูด จะเห็นได้ว่าในช่วงต้นศตวรรษที่ 21 ผู้หญิงมีบทบาทและเก่งกล้ามากขึ้น แต่ก็จะเป็นความเก่งที่อยู่ท่ามกลางผู้หญิงด้วยกัน อย่างเช่นภาพยนตร์เรื่อง Charlie's Angel หรือ Devil Wears Prada แต่เมื่อสังเกตดูในชวหลังๆ ของคริสต์ศตวรรษที่ 21 พบว่า ผู้หญิงเก่งกล้าสามารถแม้จะอยู่ท่ามกลางผู้ชายไม่ว่าจะเป็นเรื่อง Zero Dark Thirty, The Hunger Game, Begin Again และ Wonder Woman

8. ภาพยนตร์ในฐานะสื่อที่ขับเคลื่อนการปฏิรูป จะเห็นได้ว่าภาพยนตร์เป็นสื่อส่วนหนึ่งที่ทำหน้าที่ขับเคลื่อนการปฏิรูปสิทธิสตรีและบทบาทความเป็นผู้หญิงไม่ใช่แต่เพียงในคริสต์ศตวรรษที่ 21 หากแต่เป็นส่วนหนึ่งในการเรียกร้องและปฏิรูปอย่างต่อเนื่องมาตลอดทั้งก่อนหน้าและในปัจจุบัน และหากมองดูในสถานการณ์ปัจจุบันของสังคมจะพบว่านอกจากสิทธิสตรีและบทบาทความเป็นผู้หญิงที่มีการเรียกร้องกันผ่านสื่อ ณ ปัจจุบันยังมีกรพยายามจะปฏิรูปสิทธิของ Generation ใหม่ในสังคม อย่างการออกมาเรียกร้องสิทธิของเด็กยุคใหม่ที่เห็นกันอยู่ตามหน้าสื่อ และหนึ่งในสื่อที่มีส่วนในการขับเคลื่อนปฏิรูปก็คือสื่อภาพยนตร์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการประยุกต์ใช้

1.1 สำหรับผู้ผลิตสื่อ เนื่องจากผลการศึกษาพบว่าภาพยนตร์บางเรื่องเมื่อพิจารณาละเอียด จะมีความพยายามหนีจากแนวคิดปิตาธิปไตย (patriarchal stereotypes) ชายเป็นใหญ่ แต่หนีไม่พ้น ซึ่งเป็นไปได้ว่าเกิดจากการที่ผู้สร้างภาพยนตร์เสฟสื่อเดิมส่วนใหญ่ที่ผลิตโดยผู้ชาย ซึ่งมีการเล่าเรื่องสะท้อนภาพในมุมมองของผู้ชายในฐานะที่เป็นผู้ผลิตสื่อ ที่มีผู้หญิงเป็นวัตถุแห่งการจับจ้อง (The object of the gaze) จึงเป็นการชมภาพยนตร์ด้วยมุมมองแบบ Male Gaze เป็นประจำ จนถูกครอบงำโดยอำนาจของฝ่ายชายที่พยายามจะใช้สื่อภาพยนตร์แสดงอำนาจของตน และซึมซับ สายตาแบบมุมมองเดิมๆ ของผู้ชายไปโดยปริยาย ด้วยอำนาจของมุกกล้องที่ถูกกำหนดโดยผู้ชายจากภาพยนตร์ที่เคยดู จึงทำให้เผลอใช้มุมมองแบบ Male Gaze ในการสร้างภาพยนตร์ที่แม้ตั้งใจจะเชิดชูพลังหญิง แต่ไม่สามารถแกะมุมมองที่ครอบงำโดยธรรมชาติได้ ภาพยนตร์จึงยังอยู่ภายใต้กระแสหลักแบบเดิมๆ หากต้องการผลิตสื่อภาพยนตร์ให้พ้นจากอำนาจเก่า ควรจะต้องพิจารณาให้รอบด้านมากขึ้น

1.2 สำหรับผู้รับสื่อที่เป็นผู้หญิงไทย เนื่องจากการศึกษาพบว่า ผู้ชมสามารถอ่านความหมายได้สอดคล้องกับผู้สร้าง และมีทั้งเห็นด้วย ไม่เห็นด้วยต่ออุดมการณ์ที่แฝงมากับภาพยนตร์ แต่จะเห็นได้ว่ามีมุกที่เห็นด้วยเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งน่าจะเป็นอำนาจของภาพยนตร์ในฐานะสื่อมวลชนที่สามารถใช้อำนาจในการใช้ภาษาภาพยนตร์อันประกอบด้วยภาพและเสียง “สถาปนาสถานภาพของความเป็นผู้หญิง” ให้เป็นไปในแบบที่ผู้สร้างต้องการได้ เพราะขณะที่ชมภาพยนตร์ ผู้ชมไม่ได้ตีความจากภาพหน้าจอเท่านั้น แต่ในกระบวนการรับสาร ผู้ชมได้เรียนรู้ (หรือได้รับการติดตั้ง) รหัสที่มีอยู่ไปด้วย ดังนั้นในการเสฟสื่อของผู้ชมควรฝึกตั้งคำถามกับสื่อทุกครั้งเมื่อมีการเปิดรับสื่อ ไม่ว่าจะเป็นสื่อประเภทใด

1.3 สำหรับองค์กรที่เกี่ยวข้องในการเรียกร้องสิทธิสตรี เนื่องจากการศึกษาพบว่า ภาพยนตร์เริ่มมีการประกอบสร้างพื้นที่ใหม่ๆ เชิงสังคมให้ผู้หญิงได้เลือกใช้เป็นทางเลือกที่หลากหลายมากขึ้น จาก 12 เรื่องมีเพียง 3 เรื่องที่หนีไม่พ้นจากอำนาจปิตาธิปไตยชายเป็นใหญ่ จึงอาจเรียกว่าสื่อภาพยนตร์เป็นความหวังใหม่ที่จะใช้เป็นเครื่องมือในการช่วงชิงพื้นที่จากอำนาจกระแสหลัก

2. ข้อเสนอแนะสำหรับทางวิชาการ

- 2.1 ด้านการศึกษา จากกระบวนการวิจัยในการหาผู้ร่วมสัมภาษณ์กลุ่มแบบเจาะจง (Focus Group) พบว่า นอกจากภาพยนตร์ฮอลลีวูดแล้ว ภาพยนตร์เกาหลีประเภทซีรีส์ได้รับความนิยมและคลั่งไคล้อย่างมากจากผู้ชมสตรีไทย ดังนั้นแล้ว น่าจะมีการศึกษาเพิ่มเติมเรื่องการประกอบสร้างพื้นที่และภาพตัวแทนผู้หญิงยุคใหม่ กับการถอดรหัสความหมายของผู้หญิงไทยผ่านภาพยนตร์ซีรีส์เกาหลี
- 2.2 ด้านสังคม การวิจัยครั้งนี้ได้ชี้ให้เห็นถึงโอกาสทางสังคมของสตรีที่ก้าวพ้นจากอำนาจปิตาธิปไตย (patriarchal stereotypes) ชายเป็นใหญ่ได้ด้วยการส่งเสริมให้มีการสร้างสรรค์สื่อที่เปิดพื้นที่ใหม่ๆให้กับผู้หญิงเป็นทางเลือกมากขึ้นในอนาคต

บรรณานุกรม

- กฤษฎิญา ไชยศรี. (2560) . Rise of The Feminist Heroine. *วารสารนิเทศศาสตร์* (118), 104-112.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2552). *สื่อมวลชน : ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์
- กัจจร หลุยยะพงศ์. (2556). *ภาพยนตร์กับการประกอบสร้างสังคม: ผู้คน ประวัติศาสตร์ และชาติ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รักศานต์ วิวัฒน์สินอุดม. (2555). *ภาพยนตร์ศิลปะสตรีนิยมในสายตาชาย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปกรรมศาสตร์ดุสิตบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
- สมสุข หินวิมาน (2548). *ทฤษฎีสำนักร่วมวัฒนธรรมศึกษา. ประมวลสาระชุดวิชาปรัชญานิเทศศาสตร์และทฤษฎีการสื่อสาร(หน่วยที่ 13)*. นนทบุรี. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สรารักษ์ โรจนพฤษ์. (2557). *การวิเคราะห์ภาพตัวแทนความเป็นสตรีในสื่อภาพยนตร์การ์ตูน วอลท์ ดิสนีย์*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,
- Dutt, R. (2014). *Behind the curtain: women's representation in contemporary Hollywood*. London.: Blackwall
- Foucault, M., (1982). *The Subject and Power*. Brighton: Harvester.
- Hall, Stuart, (1997). *The Spectacle of the Other*. London: Sage.
- Lefebvre, H. I. (1998). *The Production of Space*. Oxford, UK: Blackwell.
- Peter L. Berger and Thomas Luckmann (1966). *The Social Construction of reality. A Treatise in the Sociology of Knowledge*. U.S.A.:Prentice-Hall.